

ΣτΕ Ολομ 2105/2021

Πρόεδρος: Ε. Σαρπ

Εισηγητής: Μ. Παπαδοπούλου, Σύμβουλος

Σύμφωνη με το Σύνταγμα και το ενωσιακό δίκαιο η διάταξη του άρθρου 51Α παρ. 8 του ν. 4481/2017 – Ερμηνεία άρθρου 4 του ν. 4481/2017

Με την απόφαση ΣτΕ Ολομ 2105/2021 απορρίφθηκε αίτηση οργανισμού συλλογικής διαχείρισης (ΟΣΔ) πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών μουσικών έργων για την ακύρωση α) απόφασης της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού με την οποία χορηγήθηκε άδεια λειτουργίας σε άλλον ΟΣΔ όσον αφορά στη διαχείριση και προστασία του περιουσιακού δικαιώματος των δημιουργών μουσικών έργων (μουσικοσυνθετών και στιχουργών) και δικαιούχων μουσικών έργων και β) απόφασης της έκτακτης Γενικής Συνέλευσης (Γ.Σ.) της Ειδικής Υπηρεσίας Έκτακτης Διαχείρισης Δικαιωμάτων (Ε.Υ.Ε.Δ.) του Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Ο.Π.Ι.), με την οποία αποφασίσθηκε η επιτάχυνση των διαδικασιών σύνταξης καταστατικού για τη σύσταση του εν λόγω οργανισμού στον οποίο τα μέλη της Γ.Σ. θα αναθέσουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους.

Με την ανωτέρω απόφαση έγινε, ομοφώνως, δεκτό ότι απαραδέκτως προσβάλλεται τόσο η απόφαση των μελών της Γ.Σ. της Ε.Υ.Ε.Δ., ως προερχόμενη από υπηρεσία του κατ' άρ. 69 ν. 2121/93 ν.π.ι.δ. (Ο.Π.Ι.), που δεν συνιστά διοικητικό όργανο, όσο και η κατ' επίκληση του άρ. 51Α παρ. 8 του ν. 4481/17 εκδοθείσα μετά την άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως και προσβληθείσα με δικόγραφο προσθέτων λόγων κ.υ.α., με την οποία αποφασίσθηκε η μεταφορά της δραστηριότητας της Ε.Υ.Ε.Δ. του Ο.Π.Ι., κατά της οποίας ο αιτών έχει ασκήσει αυτοτελή αίτηση ακυρώσεως.

Περαιτέρω, έγιναν, κατά πλειοψηφία, δεκτά τα εξής:

Α. Στον Ο.Π.Ι. (μέσω της Ε.Υ.Ε.Δ.), ο οποίος δεν είναι Ο.Σ.Δ., προβλέφθηκε με το άρ. 51 Α του ν. 4481/17 η ανάθεση, κατ' εξαίρεση και για περιορισμένο χρονικό διάστημα, της διαχείρισης των δικαιωμάτων δημιουργών σε περίπτωση ανάκλησης της άδειας λειτουργίας Ο.Σ.Δ. ή Α.Ο.Δ. με δεσπόζουσα θέση, που είχε αναλάβει την εκπροσώπηση αυτών, ώστε να συνεχισθεί η διαχείριση των δικαιωμάτων των δημιουργών και να δοθεί στους δικαιούχους των εν λόγω δικαιωμάτων ο απαραίτητος χρόνος για να αποφασίσουν για την μελλοντική εκπροσώπησή τους και να επιλέξουν, κατ' ενάσκηση της κατοχυρωμένης από το Σύνταγμα οικονομικής ελευθερίας αυτών, αν θα αναθέσουν αυτήν σε άλλον ήδη υφιστάμενο συλλογικό φορέα ή αν θα ιδρύσουν νέο. Προβλέφθηκε δε ρητώς ότι στο πλαίσιο της εν λόγω Υπηρεσίας και για όσο χρόνο διαρκεί η συλλογική διαχείριση από αυτήν των δικαιωμάτων των δημιουργών λειτουργεί ένα όργανο, ανάλογο με την Γ.Σ. του άρ. 9 του ίδιου νόμου, μέλη του οποίου είναι αφενός μεν οι έχοντες κατά το παρελθόν συμβληθεί με τον Ο.Σ.Δ., η άδεια του οποίου ανακλήθηκε, δικαιούχοι, των οποίων οι συμβάσεις λύθηκαν αυτοδικαίως και επανασυνήφθησαν, επίσης αυτοδικαίως, με τον Ο.Π.Ι. και οι οποίοι δεν άσκησαν το δικαίωμά τους να αντιταχθούν στην εκπροσώπησή τους από τον Ο.Π.Ι. ή να καταγγείλουν εκ των υστέρων την αυτοδικαίως συναφθείσα με τον Ο.Π.Ι. σύμβαση (άρ. 51 Α παρ. 2), αφετέρου δε, όσοι δικαιούχοι ενδεχομένως συνήψαν νέες συμβάσεις με τον Ο.Π.Ι. κατά το χρονικό διάστημα λειτουργίας της Ε.Υ.Ε.Δ.. Η συγκροτούμενη από τα ανωτέρω μέλη Γ.Σ. είναι αρμόδια να αποφασίσει, με βάση τους κανόνες απαρτίας που ισχύουν για τη Γ.Σ. Ο.Σ.Δ., για τον Ο.Σ.Δ., ο οποίος, μετά τη λήξη της έκτακτης και προσωρινής διαχείρισης των δικαιωμάτων των δικαιούχων

από την Ε.Υ.Ε.Δ., θα αναλάβει αφενός την εκκαθάριση των εκκρεμοτήτων που δημιουργήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα της εν λόγω διαχείρισης, προς το σκοπό της είσπραξης και απόδοσης στους δικαιούχους των οφειλομένων σ' αυτούς ποσών, και αφετέρου την διαχείριση των δικαιωμάτων τους στο μέλλον. Η Γ.Σ. μπορεί είτε να αποφασίσει να αναθέσει το ανωτέρω έργο σε ήδη υφιστάμενο οργανισμό συλλογικής διαχείρισης είτε να αποφασίσει την ίδρυση νέου οργανισμού κατά τις διατάξεις του άρ. 4 του ν. 4481/17. Κατά την έννοια δε της διάταξης του άρ. 51 Α παρ. 8 του ν. 4481/17, η ανωτέρω απόφαση της Γ.Σ. καθό μέρος αφορά την κατ' αρχήν επιλογή του Ο.Σ.Δ., δεν συνεπάγεται την αυτοδίκαιη σύναψη συμβάσεων μεταξύ των δικαιούχων και του εν λόγω οργανισμού, αλλά ο κάθε δικαιούχος θα συνάψει, μετά τη λήξη της έκτακτης διαχείρισης, ατομική σύμβαση ανάθεσης είτε με τον κατά τα ανωτέρω προκριθέντα από τη Γ.Σ. οργανισμό είτε με άλλον οργανισμό της ελεύθερης επιλογής του, με την οποία θα καθορίζεται και το ειδικότερο περιεχόμενο της μεταξύ τους σχέσης, για τη διαχείριση των δικαιωμάτων του στο μέλλον, δηλαδή από τη σύναψη της σύμβασης αυτής και εφεξής. Εξάλλου, η ρύθμιση του άρ. 51 Α παρ. 8 β' εδ. ν. 4481/17 που προβλέπει μεταφορά με υπουργική απόφαση της «δραστηριότητας» της Ε.Υ.Ε.Δ. στον διάδοχο Ο.Σ.Δ. τον οποίο επέλεξε η προαναφερθείσα Γ.Σ. παρίσταται πρόσφορη και αναγκαία, προκειμένου να ολοκληρωθεί η άσκηση της κρατικής εποπτείας που εκδηλώνεται με την προσωρινή ανάθεση στην Ε.Υ.Ε.Δ. του Ο.Π.Ι. της συλλογικής διαχείρισης των πνευματικών δικαιωμάτων και εναρμονίζεται με την πάγια ρύθμιση, που έχει προκρίνει ο νομοθέτης (ενωσιακός και εθνικός), προς προστασία των συμφερόντων των δικαιούχων των εν λόγω δικαιωμάτων, τη συλλογική δηλαδή διαχείριση αυτών, με την ένταξη των δικαιούχων σε Ο.Σ.Δ. της επιλογής τους και όχι την αυτοτελή από κάθε δικαιούχο χωριστά διαχείριση των δικαιωμάτων του. Με τα δεδομένα αυτά, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης με την ρύθμιση της διάταξης της παρ. 8 του άρ. 51 Α ν. 4481/17 ούτε της συμβατικής ελευθερίας ή εν γένει της οικονομικής ελευθερίας και του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι των δικαιούχων πνευματικών δικαιωμάτων (ανεξαρτήτως του ότι επίκληση της παράβασης αυτής δεν θα μπορούσε να γίνει από τρίτους, όπως είναι ο αιτών συνεταιρισμός), ούτε της οικονομικής ελευθερίας ή άλλου συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος άλλων υφισταμένων Ο.Σ.Δ.

Β. Όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρ. 4 παρ. 3 του ν. 4481/17, για τη νόμιμη χορήγηση άδειας λειτουργίας σε Ο.Σ.Δ., πρέπει να διαπιστώνεται, με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου Υπουργού, κατόπιν σχετικής εισήγησης του Ο.Π.Ι., ότι ο οργανισμός θα είναι βιώσιμος και θα μπορεί να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα δικαιώματα των δικαιούχων που του έχουν αναθέσει τη διαχείριση ή την προστασία των δικαιωμάτων τους. Στοιχείο της βιωσιμότητας του υπό αδειοδότηση οργανισμού αποτελεί η αντιπροσωπευτικότητά του, η οποία συνάπτεται, κατά το νόμο, μεταξύ άλλων, με τον αριθμό των δικαιούχων που έχουν αναθέσει ή πρόκειται να αναθέσουν σε αυτόν τη διαχείριση ή την προστασία των δικαιωμάτων τους και, προφανώς, με το ρεπερτόριο που ανήκει σ' αυτούς. Επομένως, ενόψει και των ανωτέρω υπό Β εκτεθέντων, απόφαση της Γ.Σ. των μελών της Ε.Υ.Ε.Δ. να ιδρυθεί νέος Ο.Σ.Δ. νομίμως λαμβάνεται υπόψη από τη Διοίκηση κατά την εξέταση της αίτησης για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας του οργανισμού αυτού ως στοιχείο της αντιπροσωπευτικότητας και συνακόλουθα της βιωσιμότητας αυτού, διότι από την εν λόγω απόφαση μπορεί να πιθανολογηθεί σοβαρά ο αριθμός των δικαιούχων, που προτίθενται να αναθέσουν στον υπό ίδρυση οργανισμό τη διαχείριση ή την προστασία των δικαιωμάτων τους, και η αξία του ρεπερτορίου που ανήκει σε αυτούς. Εξάλλου, σε περίπτωση υποβολής νεότερων στοιχείων από τον αιτούντα υπό ίδρυση οργανισμό είτε αυτοβούλως είτε κατόπιν πρόσκλησης από

το αρμόδιο Υπουργείο ή τον Ο.Π.Ι., νομίμως ο Ο.Π.Ι. διατυπώνει πρόσθετη εισήγηση, αφού λάβει υπόψη τα νεότερα αυτά στοιχεία.

Δ. Εν όψει της ανωτέρω ερμηνείας, απορρίφθηκαν όλοι οι λόγοι ακυρώσεως με τους οποίους αφενός προβάλλεται αντίθεση της διάταξης του άρ. 51 Α παρ. 8 ν. 4481/17 προς το Σύνταγμα και αφετέρου πλήσσεται η νομιμότητα και επάρκεια της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης απόφασης.

Ε. Ακολούθως, απορίφθηκαν ως αλυσιτελείς οι λόγοι ακυρώσεως, με τους οποίους πλήττεται η νομιμότητα των αποφάσεων των μελών της Γ.Σ. της Ε.Υ.Ε.Δ. (που φέρουν κατ' αρχήν τα απαραίτητα εξωτερικά γνωρίσματα υποστατής απόφασης), διότι η προσβαλλόμενη πράξη ευρίσκει επαρκές έρεισμα για τη θεμελίωση της κρίσης της περί βιωσιμότητας του αδειοδοτηθέντος Ο.Σ.Δ. στον αριθμό των μελών του και στο ρεπερτόριο που διαθέτει, καθώς και στη σοβαρή πιθανολόγηση ότι ένας μεγάλος αριθμός των δικαιούχων, οι οποίοι είχαν αναθέσει την εκπροσώπησή τους στην Ε.Υ.Ε.Δ. και παρέμεναν σε αυτήν έως τις επίμαχες συνεδριάσεις της Γ.Σ., έστω και αν δεν μετείχαν σε αυτές, θα επέλεγαν τον νέο Ο.Σ.Δ. που θα ιδρυόταν μετά τη λήξη της έκτακτης διαχείρισης της Ε.Υ.Ε.Δ. και, ως εκ τούτου, δεν στηρίζει την κρίση της, ούτε κυρίως, ούτε πολύ περισσότερο αποκλειστικώς, στο γεγονός ότι στο νέο οργανισμό θα μεταφερθεί και η δραστηριότητα της Ε.Υ.Ε.Δ..

Στ. Για την ταυτότητα του λόγου απορρίφθηκαν ως αλυσιτελείς [και επικουρικώς ως αβάσιμοι, αλλά και ως απαράδεκτοι καθ' ο μέρος προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αποτελεί απαγορευμένη κρατική ενίσχυση] οι λόγοι για παράβαση των άρ. 102, 106-108 της Σ.Λ.Ε.Ε. Τέλος, απορρίφθηκε ως αβάσιμος και ο λόγος ακυρώσεως για παράβαση των αρ. 17 Συντ. και 1 Π.Π.Π. ΕΣΔΑ λόγω μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων στον αδειοδοτηθέντα Ο.Σ.Δ. χωρίς αντάλλαγμα, ανεξαρτήτως ελλείψεως εννόμου συμφέροντος του αιτούντος για την προβολή του λόγου αυτού.

Ως προς το ζήτημα της εξουσίας αντιπροσώπευσης και δέσμευσης όλων των μελών της ΕΥΕΔ από τους παραστάτες κατά την γενική συνέλευση, κατά την οποία ελήφθη απόφαση για τη σύσταση νέου Ο.Σ.Δ., διατυπώθηκε η εξής μειοψηφήσασα γνώμη 1 Αντιπροέδρου, 6 Συμβούλων και 2 Παρέδρων: Δεδομένου ότι η ως άνω προσωρινή και έκτακτη ανάθεση στον Ο.Π.Ι./Ε.Υ.Ε.Δ. της διαχείρισης των δικαιωμάτων των δημιουργών μουσικών έργων δεν κατέστησε αυτόν φορέα συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων κατά την έννοια της αντίστοιχης νομοθεσίας, ούτε άλλωστε οι διατάξεις του ν. 4481/2017 τροποποίησαν τις καταστατικές διατάξεις του Ο.Π.Ι. σχετικά με τα όργανα διοίκησης αυτού, ως μέλη της Γ.Σ. η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο της Ε.Υ.Ε.Δ. νοούνται προδήλως, αφενός μεν οι έχοντες κατά το παρελθόν συμβληθεί με την οντότητα (της οποίας η άδεια λειτουργίας ανακλήθηκε) δημιουργοί, των οποίων οι συμβάσεις λύθηκαν και επανασυνήφθησαν αυτοδικαίως με τον Ο.Π.Ι., αφετέρου δε όσοι δημιουργοί συνήψαν νέες συμβάσεις με τον Ο.Π.Ι. κατά το διάστημα λειτουργίας της Ε.Υ.Ε.Δ.. Οι ως άνω δημιουργοί συνδέονται με τον Ο.Π.Ι. ατομικώς έκαστος με συμβατική σχέση επακριβώς προσδιοριζόμενη στο νόμο, ο οποίος καθορίζει τις αρμοδιότητες του Ο.Π.Ι. και τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις των δημιουργών. Περαιτέρω, ενόψει του ότι ο όρος "γενική συνέλευση" υποδηλώνει, κατά την εν γένει ισχύουσα νομοθεσία, όργανο νομικού προσώπου με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, οι οποίες καθορίζονται από τις διατάξεις που διέπουν το νομικό πρόσωπο ανάλογα με τη φύση του (ανώνυμη εταιρία, συνεταιρισμός, σωματείο κ.λπ.) και εκφράζουν τη βούλησή του, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι με τις διατάξεις των παρ. 4 και 8 του άρ. 51Α ν. 4481/17, οι συμβληθέντες με τον Ο.Π.Ι. δημιουργοί κατέστησαν μέλη Γ.Σ., η οποία λειτουργεί ως όργανο νομικού προσώπου και δη συλλογικού φορέα διαχείρισης δικαιωμάτων. Και τούτο διότι, εν προκειμένω, νομικό πρόσωπο,

όργανο του οποίου, υπό την ανωτέρω έννοια, να δύναται να θεωρηθεί η εν λόγω "γενική συνέλευση", δεν είναι ο Ο.Π.Ι., ο οποίος κατά τον ιδρυτικό του νόμο και το καταστατικό του αποτελεί ν.π.ι.δ. με όργανα τον Διευθυντή και το Διοικητικό του Συμβούλιο, που ορίζονται από τον Υπουργό Πολιτισμού, ούτε βέβαια η Ε.Υ.Ε.Δ., η οποία αποτελεί υπηρεσία εντεταγμένη στον Ο.Π.Ι.. Ούτε άλλωστε, δύναται να συναχθεί ερμηνευτικά ότι ο ν. 4481/17 ιδρύει, πάντως, μεταξύ των ατομικώς συμβληθέντων με τον Ο.Π.Ι. δημιουργών υποχρεωτικό ειδικό νομικό δεσμό καθιστώντα αυτούς ιδιότυπο συλλογικό σώμα, το οποίο λειτουργεί μεν ασύνδετα προς κάποιο νομικό πρόσωπο, αλλά είναι εξοπλισμένο με αποφασιστικές αρμοδιότητες έτσι ώστε οι αποφάσεις που λαμβάνονται από ορισμένα μέλη του να δεσμεύουν και τα λοιπά, κατ' ανάλογη εφαρμογή των περί Γ.Σ. των Ο.Σ.Δ. διατάξεων, διότι η ερμηνεία αυτή θα προσέκρουε στη συμβατική ελευθερία των δημιουργών και στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι. Κατά συνέπεια, η αναφερόμενη στη διάταξη του άρ. 51Α παρ. 8 του ν. 81/2017 "απόφαση της γενικής συνέλευσης" των μελών της Ε.Υ.Ε.Δ., σχετικά με τον οργανισμό που θα αναλάβει παγίως τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους μετά τη λήξη της λειτουργίας της Υπηρεσίας αυτής, υποδηλώνει απλώς το σύνολο των ατομικών δηλώσεων βουλήσεως στις οποίες προβαίνουν οι συγκεκριμένοι δημιουργοί ως προς το ζήτημα αυτό (το οποίο άλλωστε, δεν συνδέεται προς τον σκοπό και τις ανάγκες της αναληφθείσας από τον Ο.Π.Ι. έκτακτης διαχείρισης), και οι οποίες δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δεσμεύουν και τους λοιπούς δημιουργούς που δεν προέβησαν σε τέτοια δήλωση, των διατάξεων των άρ. 9-10 του ν. 4481/17 μη δυναμένων να έχουν, ως προς το ζήτημα αυτό, εφαρμογή. Εν προκειμένω, δε, αφού οι παραστάτες στην επίδικη έκτακτη γενική συνέλευση της Ε.Υ.Ε.Δ. δημιουργοί δεν συγκροτούν Γ.Σ. με εξουσίες αντιπροσώπευσης και δέσμευσης των μη παραστώντων, η προσβαλλόμενη απόφαση η οποία στήριξε την κρίση της περί πρόδηλης βιωσιμότητας του αδειοδοτηθέντος Ο.Σ.Δ. στις παραδοχές ότι αυτός θα έχει ως μέλη όλους τους συμβαλλόμενους με την Ε.Υ.Ε.Δ. δημιουργούς και ότι, κατ' επέκταση, τα οικονομικά στοιχεία αυτών μεταβιβάζονται αυτοδικαίως σε αυτόν από την Ε.Υ.Ε.Δ., ώστε να δύναται να αποτελέσουν νόμιμο έρεισμα για την οικονομική βιωσιμότητά του, παρίσταται μη νομίμως αιτιολογημένη, κατά τη γνώμη αυτή, και πρέπει, για το λόγο αυτό, να ακυρωθεί. Εν όψει δε τούτων, η εξέταση των λόγων ακυρώσεως, με τους οποίους προβάλλεται ότι το σύστημα πάσχει και λόγω της αντίθεσης του προς τις ανωτέρω ενωσιακές διατάξεις, παρίσταται, κατά τη μειοψηφήσασα γνώμη, ως αλυσιτελής.